

In kaart brengen van de (a)specifieke vragen waarmee de bezoekerimte Brussel wordt geconfronteerd in kader van de problematiek van (v)echtscheiding en contactbreuk.

In kaart brengen van de huidige werking van andere diensten en organisaties vanuit hulpverlening en justitie die binnen de Brusselse hoofdstedelijke context interveniëren in de problematiek van (v)echtscheiding en contactbreuk en bevraging naar huidige en mogelijke samenwerkingsverbanden..

Contents

Context	1
Doelstelling(en)	2
Algemeen.....	2
Specifiek	3
Methoden.....	6
Draft werkplan project II	7
Bibliografie	9

Context

(Echt)scheiding is voor alle betrokken partijen een ingrijpende gebeurtenis. Wanneer er kinderen bij betrokken zijn, wordt het eens zo complex. De reorganisatie van het leven en ouderschap na scheiding leidt voor alle betrokkenen tot aanpassing. Bij ongeveer 75 % van de scheidingen spreken we over een gewone aanpassing na scheiding, waarbij na 2 à 3 jaar alle betrokkenen tot een nieuw evenwicht komen. (Wiewauters, 2017) Er zijn ook scheidingstrajecten die een moeizame aanpassing kennen. De cijfers uit onderzoek variëren van 25 % tot 10 à 15%. Het scheidingsproces blijft op lange termijn gekenmerkt door aanhoudende en hoogoplopende escalatie van conflict, waar kinderen aan blootgesteld worden en het netwerk bij betrokken is (Wiewauters, 2017, Van den Kerckhove, 2015). De verblijfsregeling van de kinderen vormt hierbij regelmatig het onderwerp van conflicten tussen de ex-partners. Binnen deze context kan de bezoekerimte, een dienst van het CAW, tijdelijk ingezet worden om verdere escalatie te voorkomen en ouders en kinderen te begeleiden en te ondersteunen bij contactherstel. Ouders kunnen – in principe - zowel vrijwillig, als na verwijzing door de rechtbank gebruik maken van de bezoekerimte. Niet enkel bij hoog conflictscheidingen, ook bij contactbreuk tussen ouder en kind kan de bezoekerimte ingeschakeld worden om aan (contact)herstel te werken.

Niet zelden wordt de bezoekerimte als laatste redmiddel door justitie ingezet waarbij hoogoplopende conflicten tussen de gezinsleden en/of breuken reeds aan de orde zijn.

De bezoekerimte, die van DNA een eerstelijnsdienst is, wordt dan geconfronteerd met complexe hulpvragen. Zulke dossiers hebben reeds een heel traject afgelegd, binnen het domein van justitie en/of hulpverlening. En hoewel justitie en hulpverlening verschillen in opdracht en finaliteit, buigen ze zich beiden over het belang van het kind en de ouder(s) gedurende het proces van scheiden. Waar de ene zich richt op normstelling, bestraffing, bescherming van de samenleving en een opvolgingsplicht hanteert, richt de andere zich meer op het welzijn, het oplossen van sociale problemen en werkt deze vraag- en behoefte gestuurd. Een veelheid aan interventies ontstaan dan rondom eenzelfde cliënt of cliëntsysteem, waardoor een nood aan samenwerking en afstemming zich opdringt. (Steunpunt algemeen welzijn, 2014)

Vanuit de bezoekerimte van Brussel – die enkele jaren geleden van start ging – kwam een vraag terecht bij het Kenniscentrum Gezinswetenschappen naar onderzoek omtrent de optimalisering van de werking. Enerzijds ziet men zich binnen de huidige werking geconfronteerd met een aantal atypische vragen waarmee cliënten zich aandienen vanuit de complexe realiteit van het leven binnen hoogconflicteuze gezinnen en/of contactbreuk. Het in kaart brengen van deze vragen is een doelstelling van het onderzoek.

Anderzijds stelt zich de vraag naar situering en samenwerking met de verschillende organisaties die te maken krijgen met de thematiek van (v)echtscheiding en/of contactbreuk. Welke rol, verantwoordelijkheid en mandaat neemt elke organisatie m.b.t. de problematiek op? Is een meer integrale aanpak mogelijk m.b.t. (v)echtscheidingen en/of contactbreuken? Waar liggen mogelijkheden, en waar situeren de uitdagingen zich? En binnen een meer integrale aanpak, waar positioneert de bezoekerimte zich (idealiter)?

Doelstelling(en)

Algemeen

In samenwerking met studenten in de tweede opleidingsfase Gezinswetenschappen en in nauw overleg met de bezoekerimte van Brussel, zal een onderzoeksproject opgezet worden. De doelstelling is om de (a)specifieke noden van gezinnen binnen een langdurend en conflictueus scheidingstraject in kaart te brengen en te toetsen aan het aanbod (in Brussel) m.b.t. de problematiek van (v)echtscheidingen en/of contactbreuken. De doelstelling van het onderzoek is dus tweërlei.

Eenzijds een inventarisatie van de (a)specifieke vragen die opduiken vanuit de realiteit en complexiteit van moeilijke scheidingstrajecten en waarmee cliënten zich tot de bezoekeruimte richten.

Anderzijds een beter zicht krijgen op het verloop van de diverse interventies binnen de scheidingstrajecten die omwille van (hoogoplopende) conflicten en/of contactbreuk in vele gevallen na verloop van tijd gedwongen in aanraking komen met de bezoekeruimte.

Bij heel wat gezinnen die zich – al dan niet gedwongen aanbieden – gaat een langdurend traject vooraf waarbij verschillende instanties en organisaties binnen de hulpverlening en justitie reeds interventies deden. Het project wenst inzicht te vergaren op welke wijze de verschillende organisaties m.b.t. (v)chtscheiding en/of contactbreuk van elkaars bestaan en/of werking op de hoogte zijn, en eventueel (samen)werken. Hierbij wordt beoogd om de specifieke opdracht en werking van de diverse diensten te inventariseren en op elkaar af te stemmen.

Een bijkomend effect dat wordt beoogd is om de problematiek van (v)chtscheiding en/of contactbreuk in tijd en intensiteit te beperken, dit in het licht van het belang van het kind en de ouder(s).

Bij de evaluatie van de betreffende werking zullen we de methodiek van een SWOT-analyse hanteren. Dit is een methode om sterktes (strengths), zwaktes (weaknesses), kansen (opportunities) en bedreigingen (threats) te inventariseren van een project of een werking, met als doel deze te optimaliseren. (“Sterkte/zwakte analyse (SWOT-analyse)”, z.d.)

Specifiek

Het project zal opgedeeld worden in vijf verschillende fasen.

Een eerste fase, **de inventarisatiefase**, wordt door de studenten een literatuurverkenning gedaan en worden de verschillende actoren die werkzaam zijn (of kunnen zijn) bij complexe scheidingsdossiers en/of contactbreuken in kaart gebracht. Vermits de vraag naar verheldering m.b.t. de (samen)werking wordt gesteld vanuit de bezoekeruimte te Brussel nemen we in dit onderzoek de regionale afbakening mee op en focussen we ons op de Brussel hoofdstedelijke context.

In het kader van (v)chtscheiding en/of contactbreuk wordt de opdracht en het perspectief van hulpverlening en justitie in kaart gebracht en de uitdagingen van de betreffende actoren naar de eigen werking en de samenwerking met andere diensten.

Naast de diensten zoals de familierechtbank, de jeugdrechtbank, het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling (VK), Ondersteuningscentrum Jeugdzorg (OCJ), het justitiehuis, de pleegzorg, het CAW (de bezoekerimte) die in een later stadium in contact komen met deze gezinnen, nemen we ook actoren mee die zich op de eerste lijn situeren en in een vroeger stadium met deze gezinnen in contact komen.

In een tweede fase, **de onderzoeksfase**, inventariseren de studenten de ervaringen en meningen van de betrokken actoren over de eigen werking en over de samenwerking met de andere actoren. Daarbovenop zullen ook - anoniem - enkele gezinssystemen worden bevroegd die zich tot de bezoekerimte richten.

De leidende vragen bij de bevraging van diensten en organisaties zijn :

- *Op welke manier beleven de verschillende actoren **de eigen werking vanuit hun opdracht en bijhorend mandaat** m.b.t de thematiek van (v)chtscheiding en/of contactbreuk in gezinnen (strengths/weaknesses). Zijn er (a)typische hulpvragen die zij observeren en/of die gezinnen aandragen (opportunities)? Wat bemoeilijkt het antwoord op deze vragen? (Threats)*
- *Op welke manier beleven de verschillende actoren **de samenwerking met andere actoren m.b.t. de thematiek van (v)chtscheiding en/of contactbreuk in gezinnen?** (Strengths/weaknesses) Wat zijn samenwerkingsmogelijkheden tussen de verschillende actoren? (Opportunities) Wat bemoeilijkt de samenwerking tussen de verschillende actoren? (Threats)*

Gezien het vertrekpunt van het onderzoek hebben we speciale aandacht voor de specifieke werking van een bezoekerimte.

- *Op welke wijze positioneert de bezoekerimte zich in de samenwerking m.b.t. een (v)chtscheiding en/of contactbreuk?*
 - *Welke samenwerkingsmogelijkheden zijn er met de andere actoren?*
 - *Welke uitdagingen liggen aan de grondslag van voorgestelde (keten)aanpak?*
 - *Op welke wijze kan de organisatie zich idealiter positioneren in het belang van het kind en de ouder(s) in een (v)chtscheiding?*

De leidende vragen voor de bevraging van de cliëntsystemen :

- *Op welke wijze beleven de betrokken cliënten de hulp die aangeboden wordt vanuit de bezoekerimte ? Hoe situeren ze dit binnen de interventies die vooraf hebben plaatsgevonden?*

Een verkennend gesprek maakte duidelijk dat de bezoeker vaak als laatste redmiddel wordt 'opgelegd' in een gerechtelijk discours. Hoewel ze vrijwilligheid nastreven, beseffen zij eveneens dat hun aanbod in dergelijk traject ook niet meer zo vrijblijvend is en moeilijk te combineren met het zorgkader dat men beoogt.

In een derde fase brengen we de onderzoeksresultaten samen en **onderzoeken we waar overlapping en/of hiaten zijn in de werking van de betreffende diensten. Daarnaast willen we onderzoeken of een integrale (keten)aanpak mogelijk is in het kader van (v)rechtscheiding en/of contactbreuk en welke randvoorwaarden er nodig zijn om deze te kunnen implementeren.**

Bij de definitie van ketenaanpak gaan we uit van de definitie van Vonck zoals die neergeschreven staat in de visietekst van het Steunpunt Algemeen Welzijn (2014):

“Ketensamenwerking stelt structurele samenwerking in het proces van dienstverlening ten behoeve van de cliënt en/of om maatschappelijke prestaties te behalen centraal en is gericht op het verbinden van activiteiten uit de publieke en/of private sector. Bij ketensamenwerking is er sprake van een integrale benadering over de grenzen van organisaties heen, waarbij de keten wordt gevormd door schakels die bestaan uit ten opzichte van elkaar zelfstandige, maar ook wederzijds afhankelijke partners. Deze schakels worden verbonden door taken, verantwoordelijkheden, bevoegdheden en rollen en leveren samen het productmaatschappelijke dienstverlening. Ketensamenwerking heeft als doel om een groter resultaat te behalen dan wanneer de organisaties naast elkaar werken: zonder ketensamenwerking wordt het resultaat niet behaald. Naast kwaliteitsverbetering van de dienstverlening en/of het maatschappelijk resultaat dat behaald wordt, kan ketensamenwerking ook als doel hebben efficiëntere en effectievere dienstverlening te kunnen leveren.” (Steunpunt Algemeen Welzijnswerk, 2014)

In een vierde fase van het onderzoek brengen we **vertegenwoordigers van de verschillende actoren samen in een focusgroep**. We leggen hen op dat moment de onderzoeksresultaten voor. De hiaten en (a)typische vragen die binnen het onderzoek naar voren kwamen worden aan hen voorgelegd en in dialoog gebracht. Anderzijds hopen we vanuit het onderzoek suggesties en uitdagingen tot een meer integrale (keten)aanpak aan te reiken en in dialoog te brengen.

Methoden

Om antwoorden te verkrijgen op bovenstaande vragen gaan we in samenwerking met studenten in de tweede opleidingsfase Gezinswetenschappen een onderzoek voeren. In nauw overleg met de bezoekerimte van Brussel zal het onderzoek verder vorm krijgen. Dat de bezoekerimte vragende partij is voor het opzetten van onderzoek, zal de onafhankelijkheid en objectiviteit van het onderzoek niet hinderen. Daarentegen, zij zijn een samenwerkingspartner die vanuit haar expertise en contacten met andere actoren het onderzoek kunnen faciliteren.

De studenten zullen telkens twee personen interviewen die vanuit een bepaalde organisatie betrokken is bij de werking omtrent een (v)chtscheiding en/of contactbreuk. Organisaties die in aanmerking komen zijn zowel eerste lijns als tweede lijnsdiensten zowel binnen het hulpverlenings als justitieel kader. We vermelden – niet exhaustief - de familierechtbank, de jeugdrechtbank, Vertrouwenscentrum Kindermishandeling (VK), Ondersteuningscentrum Jeugdzorg (OCJ), pleegzorg, CAW en de sociale dienst van de politie.

Het onderzoeksinstrument zal in samenwerking tussen de projectbegeleiders en de studenten tot stand komen. Aansturing vanuit de expertise van de bezoekerimte zal meegenomen worden bij het finaliseren van de (semi) gestructureerde vragenlijst die dienst zal doen bij de interviews.

Na het verzamelen en analyseren van de gegevens, worden de resultaten in een focusgroep besproken. De focusgroep bestaat dan uit afgevaardigden vanuit de verschillende organisaties. Het biedt de mogelijkheid om verschillende perspectieven met elkaar in contact en dialoog te brengen.

Draft werkplan project II

<u>DATUM</u>	<u>INHOUD</u>	<u>TAKEN</u>
6/10/2018	Inleidende les: <ul style="list-style-type: none"> - Project voorstellen (inleiding) (1 uur) - Thema (echt)scheiding (1 uur) - Werking bezoekerimte (1 uur) 	<ul style="list-style-type: none"> • Zoek zelf 3 wetenschappelijke bronnen, waarvan 1 anderstalig (aanvullend) + samenvatting • Deadline 20/10
27/10/2018	Literatuuronderzoek: <ul style="list-style-type: none"> - Verdieping literatuur - Opdelen subgroepen - Afbakenen onderwerp + probleemstelling → leidende onderzoeksvraag → deelvragen 	<ul style="list-style-type: none"> • Probleemstelling en onderzoeksvraag formuleren • Deadline 20/11
24/11/2018	Verdieping literatuur: <ul style="list-style-type: none"> - Feedback probleemstelling - Inhoudelijke getuigenis - Theoretisch kader - Opmaken literatuurstudie 	<ul style="list-style-type: none"> • Optioneel: inhoud literatuurstudie (opbouw) opmaken • Deadline 11/12
15/12/2018	Literatuurstudie (opbouw): <ul style="list-style-type: none"> - Bespreking / verbetering Onderzoeksplan (inleiding) <ul style="list-style-type: none"> - Onderzoeksmethoden - Onderzoeksgroep - Dataverzameling - Dataverwerking - Planning 	Deadline literatuurstudie 7/1
19/01/2019	Onderzoeksplan (vervolg) <ul style="list-style-type: none"> - Onderzoeksmethoden - Onderzoeksgroep - Dataverzameling - Dataverwerking - Planning Methodologische kwaliteit: <ul style="list-style-type: none"> - Betrouwbaarheid - Validiteit 	<ul style="list-style-type: none"> • Draftversie onderzoeksplan • Agenda dataverzameling • Deadline 9/2
09/02/2019	Onderzoeksmethode verfijnen → interview → vragen Gespreksvaardigheden ikv interview afnemen	<ul style="list-style-type: none"> • Doornemen interviews en voorstel voor codeboom • Deadline 2/3

02/03/2019	Verwerking onderzoeksgegevens: <ul style="list-style-type: none"> - Verwerking codeboom samen opstellen 	
23/03/2019	Verwerking onderzoeksgegeven (vervolg) Analyse + terugkoppeling literatuur Vragen inventariseren voor de focusgroep + voorbereiding.	<ul style="list-style-type: none"> • Voorlopige versie onderzoeksrapport (per subgroep) • Deadline 23/4
27/04/2019	Focusgroep met werkveld.	
18/05/2019	Rapportage <ul style="list-style-type: none"> - Structuur - Lay-out - bronnen Werk sessie + Presenteren oefenen	
15/06/2019	PRESENTATIES	

Bibliografie

Steunpunt algemeen welzijnswerk (2014). *Ketenaanpak bij familiaal geweld: rol en positie van de hulpverlening*. Geraadpleegd op 19 oktober 2018, via <https://www.kennisplein.be/Documents/Geweld,%20misbruik%20en%20kindermishandeling/Visiete%20ketenaanpak%202014-11.pdf>

Van den Kerckhove, L., (2015). *Vroegtijdige hulp bij scheiding: Netwerkontwikkeling en outreachende acties*. Steunpunt Algemeen Welzijnswerk, Geraadpleegd op 24 oktober 2018, via <https://www.kennisplein.be/Documents/Vroegtijdige%20hulp%20bij%20scheiding%20-%20def.pdf>

Vlaamse overheid (z.d.). *Sterkte/zwakte analyse (SWOT analyse)*. Geraadpleegd op 19 oktober, via <https://overheid.vlaanderen.be/sterkte/zwakte-analyse-swot-analyse>

Wiewauter, C. (2017). *Wacht niet tot het licht op rood staat*. Geraadpleegd op 19 oktober, via <https://sociaal.net/analyse-xl/wacht-niet-tot-het-licht-op-rood-staat/>